

SZTEVÁN SZREMAC:

Pech

Belgrádi életkép a múlt századból

— Tessék! Herein! — csendül egy női hang a B utca 13-as számú ház lakásából.

— Jónapot! Bocsánat... Elrendelték, hogy ebben a házban én írjam össze az ember — és állatállományt — mondja az összeíró úr, miközben félénken hajlongva bemegy a szobába.

— Jaj, bocsánat uram, hogy ily rendetlenségben vagyok! Dehát ebben az időben nem számíthattam vizitre — mondja a háziasszony egy nagy kendőt kapva magára, és a szoknya sliccét igazgatta. — Úgy belemerültem ebbe a virtsaftba, hogy magamról egészen meg is feledkeztem. Tudja uram, a szorgalmas ember mindig talál munkát.

— Oh, semmi, semmi! Hivatalos munka és nem fog sokáig tartani — mondja az Összeíró úr, majd a házigazda és a ház férfi- és nőtagjai után érdeklődik.

— Három férfi és négy nő... Izé... Fordítva... Vagyis, várjon csak. — Szóval: Próka, a férjem, Ácika és én (vagyis a Próka felesége), Sára, Rakila és Pijada... Igen, éppen ennyi. Két férfi és négy nő — vagyis éppen annyi, amennyit mondtam. De, pardon! Be kell-e jelentenem a pancsevói vendégünket is, Emilia kisasszonyt?

— Igen, őt is.

— Tudja, Emilia Pancsevóról jött vendégségbe. Muszáj volt szegénynek, el kellett szöknie, mert a kérők miatt sem éjjele, sem nappala. Hozzánk jött, dehát hova is mehetett volna? Mert tudja, mi ugyan itt Szerbiában élünk, dehát azért mégiscsak azok maradtunk, akik voltunk. De maga uram bizonyára nőtlen?

— Igen, asszonyom.

— Nahát! De miért nem ül le?! Azonnal láttam, hogy nincs felesége. Mert hát egy fiatalasszony egy ilyen embert, mint ön, egy ilyen gavallért, dehogy is eresztene ki a házból még föl nem varrta azt a harmadik gombot a télikabátjára. Ejnye, ejnye, hogy lógnak azok a cérnaszálak, mint valami rojt! Kérem, kérem, ne szabadkozzék, hanem csak üljön le, mintha otthon volna.

— Oh, kérem — mondja zavartan Összeíró úr és letelepszik, mint kotlós a tojásokra.

— Látja, látja, ezek a gazdasszonyok és mosónők tönkreteszik az ilyen fiatalembereket. Persze, törődnek is azok valamivel! Csak a házbéren jár az eszük, dehogy a szobaúr ruháját rendbetartanak, arra már nincs idejük! Naplopó népség! Kérem, vesse le a kabátját, nem nézhetem

ezt a rendetlenséget! Adja csak ide! Véletlenül van egy éppen ilyen gombom, kérem, ne ellenkezzék, hisz ez kötelességem — mondja az asszony s Összeiró úrról leerőszakolja a kabátot épp úgy, mint a pincér a fizetni nemtudó vendégről.

— Így, látja. Csak nem kell akadékoskodni!

— Oh, kérem — mondja zavartan Összeiró úr. Előhúzza a dohánytárcát és cigarettát sodor.

— Ön uram, ugyebár — bocsánat, hogy ilyen merész vagyok — ön ugyebár hivatalnok? Nem? — mondja a háziasszony a cérnát csomózva, majd hozzálát a gombvarráshoz.

— Igen — feleli Összeiró úr cigarettára gyujtva.

— Tényleg?

— Hát... Igen... Hivatalnokféle vagyok.

— Valóban?

— Közoktatásügyi hivatalnok.

— Közoktatásügyi?

— Tanár... Vagyis... Izé... Gimnáziumi előadó.

— Ah, szóval professzor! Nahát, ez szép! Művelt ember. Jólnevelt... Ugye-e, maga olyan tudományos könyveket is ír? Hát ez nagyon szép! Az ilyen embereket mindig nagyon tiszteltem. Úgy! Ez a gomb kész. De nini, hisz ez a negyedik is lóg, éppen csak hogy le nem szakad. Nahát egyúttal ezt is rendbehozom! — fűzte be a cérnát a háziasszony.

— Oh, kérem — röstelkedik Összeiró úr — ön asszonyom igazán nagyon kedves...

— Magának biztosan nagyok az igényei — varrja az asszony a negyedik gombot. — Természetesen, hivatalnok-ember... Vagy talán még nincs is választottja?

— Hát, az bizony nincsen.

— Ugyan, ugyan, ismerem én magukat! Minden úr ilyen! De mondja, mire való ez az összeírás? Az adó miatt?

— Ah, dehogyan. A lakosság számát akarjuk megállapítani. Tudja, a statisztika miatt.

— Igen, értem. Szóval, azt tetszik mondani, hogy a statisztika miatt? Nahát, képzelem! Tudja, éppen azon töröm a fejemet, mit csináljak ezzel a pancsevői vendégünkkel, hiszen ez a lány nem szerb alattvaló. Kár! Nagyon szép lány! Kár, hogy nincs itt, hogy bemutathatnám. Biztos vagyok benne, hogy tetszene magának. Nagyon sok kérője van, egyik jobb parti, mint a másik. Csupa főhadnagy, őberlajtnant, meg hivatalnok. Azok a betyárok kiszaglásták, hogy ez a lány jó parti. El sem hinné uram, mennyire ostromolják.

— Valóban?

— Na ja, freilich! Olyan parti, hogy no! Mondja, volt maga Pancsevón?

— Nem voltam.

— Tudja, ott Pancsevón az a ház a Trombita vendéglővel szemben az övé. Egyetlen gyerek, a nagybátyjának meg a feleségének rajta kívül senkijük sincs. Így, ha azok meghalnak, ez a lány fog örökölni utánuk. És az övé az a raktár is a nagyutcán, illetve az övé lesz, ha a nagynénje meghal. Ez az ő erbsaftja. Aztán-Becskeréken... De igaz is, volt maga Becskeréken?

— Nem kérem, nem voltam.

— Kár. Ha járt volna ott, biztosan látta volna azt a kétemeletes házat ott a Bega hídján mellett. Látja, ez is az övé. Igaz, egyelőre pör alatt van, de azt mondja az ügyvéd, hogy a pört egész biztosan, hamarosan megnyeri. Ez olyan biztos, mondja az ügyvéd, mintha az a kétemeletes ház máris a zsebében volna. És aztán készpénze is van, 10.000 forintja, ezüstben. És kicsoda stafirungot kap! Bizony! Nagyon gazdag lány ez, igen, tisztelt uram!

— Valóban? Ezt nem is tudtam — mondja az Ossiéiró úr.

— Én mondom magának, ez olyan szerencse, aminél nagyobbát egy fiatalember sem kívánhat magának. De tudják ezt mások is! Bizony, drága uram, akadt ennek a lánynak szerencséje, nem is egy. S méghozzá, kicsoda kéréi voltak! Egy oberlájtnant meg is kérte, de aztán Königgréc-nél megsebesült és a sebje bele is halt. A lány sokáig gyászolta, nem is akart férjhezmenni, de hát addig unszoltuk, hogy végül is a kedvünkért beleegyezett, hogy férjhezmegy.

— Königgréc-nél?

— Izé... Nem is tudom... Csak azt tudom, hogy eltűnt... Elment és többé nem jött vissza. Bizony, drága uram, én sem vagyok olyan buta, tudom én a történelmet és ismerem a tudományokat! Königgréc vagy valami más hely valahol messze... Úgy bizony — mondja az asszony, a felvarrt gombot szemlélve.

— Hát asszonyom, nagyon köszönöm, de nekem mennem kell!

Rögtön, azonnal. De nini, hisz a kabátujj is rongyos! És a bélés is el van szakadva! — fordítja ki az asszony a kabátujjat. Meg lesz ez is azonnal... Tudja, ez a lány olyan ügyes, hogy az valóságos csoda. Tud kötni, varrni, főzni, sütni, takarítani, vendégeket fogadni... Némétül is beszél, hogy öröm hallgatni. Olyan tortát süt, hogy a vicispán is megnyalhatja utána az ujját. Bizony, annak semmi hibája sincs.

— A kisasszonynak?

— Ugyan már, nem a kisasszonynak, hanem a tortának. Ez a lány nem olyan, mint ezek a szerbiaiak, akik csak a pucchoz értenek, akik festik a szemöldöküket, a gyuevecsot pedig a török pékhez küldik. Ez uram mindent maga csinál és maga is süt. Hogy milyen fánkot, milyen köttést tud csinálni, hát az valóban mesés! És milyen pénztárcát horgol! A közepébe szívet hímez, de még nyilat is bele! Tudja, ha, mondjuk, ez a lány a maga felesége lenne, de hogy is engedné, hogy maga így gomb nélkül, rongyos kabátujjal szaladgáljon. Rendbehózná ez magát, mert olyan ügyes varró, hogy nem találja párját. Tudja, nem azért mondom, mert a rokonunk. Különben majd meggyőződik erről személyesen is. Lesz alkalma hozzá.

— Hát nagyon köszönöm, asszonyom — húzza föl Ossiéiró úr a szerencsésen kijavított kabátot.

— Hát akkor, szóval, meg is egyeztünk. Hétfőn, újév napján, legyen szerencsénk. Látni fogja a jóvendőbelijét. Különben is ezeket a cédulákat addigra majd kitöltjük.

— Óh kérem a legnagyobb örömmel — mondja az ember- és állat-összeiró, azzal gyorsan megragadja a kilincset és sietős léptekkel igyekszik kifelé. Szidónia asszonyosság azonban egész az utcaajtóig a sarkában marad és szakadatlanul Emilia kisasszony mesés gazdagságáról, neveléséről, erbsaftjáról, stafirungjáról és egyéb jó oldalairól beszél.

— Hát asszonyom, Isten önnel!

— Óh, nein! Ezt nem vállalom! Úgy tessék mondani: Auf Wiedersehen! Bizony, a viszontlátásra!

— Hát, a viszontlátásra — mondja az Összeíró úr és sietve beoson a szomszédos házba.

Elmult december 30-ika, majd 31-ike is és felvirradt az újév napja. A B. utca 13-as szám alatti házban nekikészültek a vendégvárásnak. A vizitszoba asztalán album, rengeteg kagyló, nagyok, kicsik vegyest, Emilia kisasszony ismerőseinek a névjegyei, az osztrák hadsereg minden fegyverneméből. Itt hever a népszámlálási lista is. Egy kicsiny, göndör-szörű pincsi hever rajta (Emilia kisasszony remekműve) fehér gyapjúból. Piros nyelvecskéje is van, szinte hallatszik a lihegése. A feje kócos, nyaka körül kék pántlika ékeskedik. A kanapén és a székeken rengeteg csipke, kék és vörös szalagokkal díszítve. Emilia kisasszony a kanapén üldögél. Fejét egyik karjára támasztva olvasásba mélyed, Heinét olvassa, de időnként hallgatózik. Mikor az utcáról lépéseket hall, szemét azonnal lekapja a Heine-kötetről. Sokáig olvas, míg végül az utcaajtó becsapódik és Szidónia asszonyság berohan a szobába:

— Ez ő lesz!

Azzal az asszonyság is letelepszik a kanapéra.

Rövid szünet. Szidónia asszonyság és Emilia kisasszony úgy ülnek, mint valami fényképész-műteremben. Az előszobában megszűnnek a léptek. Valaki köhög.

— Tessék! Herein! Parancsoljon befáradni! — biztatják mindketten a látogatót.

Az ajtó kinyílik s megjelenik egy szalutáló csendőr.

— Itt lakik az a magyarországi frajlájn?

— Kérem, kit keres? Ki küldte magát?

— Az az összeíró úr küldött, aki a napokban itt járt. Aszongya, fogd ezt a dinárt és aszongya, aztán is kapsz egyet, oszt eriggy a 13-as számú házba, oszt aszongya, fordulj balra, aszongya, van ott egy magyarországi frajlájn, oszt aszongya, hozd el onnan az összeíró listát, ha, aszongya, kitöltötték már.

— Miiii? Hát az az úr nem jön? — csodálkozik Szidónia asszonyság.
— Na, ez szép!

— Nem bizony! Eriggy, aszongya, helyettem, oszt aszongya, ha visszagyüsz, még egy dinárt adok. Ha pedig elhozod az összeíró listát is és nekem nem kell odamenni, hát, aszongya, adok akár két dinárt is.

Azzal a csendőr fölveszi az asztalról a listát, összerántja a bokáját, tiszteleg s nagy sarkantyúpengéssel távozik.

— Nahát! hisz ez egy közönséges alak! — csodálkozva néz egymásra a két dáma.

Fordította: Hornyik János